

KULÖNFÉLÉK.

Q KASSAI MÚZEUM MEGNYITÁSA nagy ünnepek között ment végbe f. é. június 21-én a kormány kiküldöttjének és az egész magyar tudományos világ képviselőinek jelenlétében. A megnyitás a múzeumi választmány közgyűlésének keretében történt, amelyen Mihalik igazgató előadta a Kassai Múzeum történetét, utána pedig Fraknói Vilmos püspök a „Múzeumok és könyvtárak országos felügyelősége“ Miskovszky az Akadémia, Szalay Imre a Nemzeti Múzeum, Radisics Jenő az Iparművészeti Múzeum nevében üdvözölte az új társintézetet. Ezután Berzeviczy Albert a vallás- és közoktatásügyi miniszter képviselőjében és megbízásából megnyitotta a Múzeumot.

A Múzeum földszintjén két teremben az ásványgyűjtemény, az állattár és a könyvtár van elhelyezve. Az emeleten két tágas terem szolgál a gyűjtemény befogadására, melyeknek nagy része ajándék útján (Bubics Zsigmond, Dessewffy Pál, Andrassy Dénes gróf) jutott a Múzeum birtokába. Az egyik teremben látható Dessewffy Pál régiséggyűjteménye, értékes ötvösmunkákkal, a másikban a kőkorszak, a bronzkor, az egyiptomiak kulturájának emlékei, görög, római régiségek s népvándorlás-korabeli szerszámok, eszközök és fegyverek. Két termet foglal el Bubics püspök képgyűjteménye. S sok hely jutott a művelődéstörténeti emlékek és a szabadságharcból való ereklyék számára is.

A rendezés kizárólag Mihalik József igazgató munkája. Ugyancsak ő készítette el a megnyitás napjára a Múzeumról a 60 filléres kis katalógust és a 2 koronás leíró lajstromot, melyet bővebben jelen számunkban a szakirodalmi rovatban méltatunk.

KRIESCH ALADÁR RÁKOSKERESZTÚRI FRESKÓI, a jóhírnévű művész legjobb alkotásai sorába tartoztak. Az alkalom, amely azokat létre hozta az volt, hogy meghalt Vigyázó grófnének fia és ugyanakkor a művészt is hasonló csapás érte. A művész gyászoló lelkével a fájdalomtól kivezető gondolatot megfestette három képén, a halál elválasztó kínját, a keresztre feszített szeretetet sugárzó Üdvözítő enyhítő hatását és a Krisztus által való viszontlátás örömét a halál fölött diadalmas-

kodva. Mindez lélekkel, kiváló művészi és technikai tökélyvel lön megalkotva. S ime a szakértők által dicsért művek szomorú sorsra jutottak: a megrendelő gróf Vigyázó Sándorné, aki bár maga is elragadtatással nyilatkozott a neki bemutatott kartonokról, sőt két évig teljes megaláztatással gyönyörködött Kriesch freskóiban, egy szép napon leverette azokat kápolnájának faláról és helyette Hegedüs László festőművész vállalkozott új fresko készítésére. Napjainkban, a midőn a művészet tisztelete még kisebb kulturális fokon áll országban is nagymérvű, ez mindenestre szokatlan jelenség. Súlyosbítja az a körülmény az esetet, hogy Kriesch Aladárnak még tudomására sem hozták a képromboló szándékot, hogy esetleg a fresko lefűrészelésével menthetne volna meg művét. Hogy kit terhelte a felelősség, azt döntse el a Képzőművészeti Egyesület, a hol bizonyára szóba kerül az ügy. Mert téves az a felfogás, hogy szeszélyből vagy rosszakarattól szabad-e egy kiváló művészi alkotást megsemmisíteni. A tulajdonjog tulajdonképpen a nemzetet is illeti s nemcsak azt, aki megfizette.

MAGYAR IPARMŰVÉSZEK KÖRE cím alatt egyesületet alakított egy csomó budapesti fiatal iparművész, többnyire az Iparművészeti Iskola végzett növendékei. Alapszabályuk értelmében céljuk: a magyar iparművészet terén működő erők támogatása, külföldi tanulmányaiknak elősegítése s főképen munkálataiknak hazánkban való értékesítése. E célok érdekében tagjai között pályázatot hirdet iparművészeti tervezetekre, esetleg közérdekű szakkérdések irodalmi fejtegetésére. A tagok iparművészeti alkotásaiból kiállítást rendez. Tehetséges tagokat külföldi ösztöndíjban törekszik részesíteni. Rendes tagjai számára működési teret iparkodik biztosítani, valamint egymás közt a társadalmi életet fejleszteni.

RÁKÓCZI EREKLYE-KIÁLLÍTÁS KASSÁN. Hazafias és kulturális jellegű keretén belül helyet adott a kétszáz év előtti iparművészeti alkotásoknak is. A dicső kor emlékeinek bemutatása hiányos is volna, ha csupán hadi szerszámok, kardok, pus-kák, török, pallosok, talpas ágyúk stb. volnának kiállítva; bizonyos szempontból a hadiélet eszközein kívül álló tárgyak még mélyebb betekintést engednek a

KÜLÖNFÉLÉK

Rákóczi-korabeli szabadságharc lelkületébe és minden szépet termékenyítő hatásába. A tálak, serlegek, művészi edények, háztartási cikkek, pompás kivitelű ötvösművek, különösen kelyhek, bútorok, továbbá öltözetek és egyházi díszruhák bizonyítják, hogy a harcok közepette alkotni is tudtak, nemcsak rombolni. Hazai iparművészetünk multjának nevezetes és tanulságos emlékei ezek.

A kiállítók közt szerepelnek József Ágost főherceg, Zichy Jenő, Festetich Tasziló, Eszterházy János grófok, állami intézetek, egyházak, városok és még igen sokan a magánosok közül. A kiállítás 10 termében kétezernél több tárgy van bemutatva. Az elrendezés munkálatait Mihalik József miniszteri biztos, kassai múzeumi igazgató végezte, kinek alapos szakértelméből kifolyólag annyira sikerült a bő anyag csoportosítása és elhelyezése, hogy Rákóczinak és a kurucoknak emlékei megelevenednek a kassai kiállításban. Ugyancsak az ő szerkesztésében jelent meg a tizennyolc nyomott ívre terjedő pontos és részletes katalógus.

Q MESTERINAS ISKOLÁKNAK szakirányban való átalakítását hajtja végre a budapesti tanács lépésről-lépésre. Az 1902—1903-ik iskolai évben kipróbált módon történik a jövő tanévben a továbbfejlesztés. Mesteriskola lesz Budapesten: építőiparosoknak 2, bádogosoknak 2, lakatosoknak 7, asztalosoknak 4, géplakatosoknak 7, műszereseknek 3, ékszereseknek 1, díszítőknél 3, sokszorosítóknak 5, szabóknak 3, cipészeknek 3, ezenkívül még 15 általános irányú. A tanács megállapította az iskolák övezetét is és kimondotta, hogy a műhely után illetékes iskolába kell a mesterinasnak járnia.

Q Z EX-LIBRIS KIÁLLÍTÁSSAL kapcsolatban, melyet az Iparművészeti Múzeum rendezett, Némethy Lajos elkészítette „Az esztergomi főegyházmegyei könyvtár, ex-libris' könyvjegyeinek lajstroma“-t, egy színnyomatú és 12 eredeti rézmetszetű képpel. A 315 számból álló lajstromban 5 super-ex-libris van, (22-t ki kellett volna belőle hagyni, mert nem sorozhatók a tulajdonképeni ex-librisek közé, így a kéziratos bejegyzéseket és a könyv tulajdonosával vonatkozásban nem álló szentképeket) 123 a magyar ex-libris, ezeknek jó részét több változatban és példányszámban őrzi a könyvtár. Különösen

érdekessé teszi a lajstromot először az, hogy a heraldika, történelem és ex-libris irodalom forrásműveivel hozza kapcsolatba az ex-libriseket; másodsor azért, mert több olyan magyar ex-librisrel ismeret meg bennünket, a melyek eddig úgyszólván ismeretlenek voltak s az Iparművészeti Múzeum kiállításán sem szerepeltek; és végül nagy becsértéket kölcsönöz a műnek Árady, Draveczy, Görgy, Helmuth, Hubert, Jordánszky, Károly Ambrus herceg, Kopácsy, Piacsek, Scitovszky, Stipsics és Úrményi esztergomi egyházférfiak ex-libriseinek az eredeti rézlapról sokszorosított képei, melynek ducait szintén az esztergomi főegyházmegyei könyvtárban őrzik.

HÖLZEL MÓR †. A bártfai szobrásziskola megalapítója és vezetője halt meg f. évi július havában. Hölzel prágai születésű, és családjában nemzedékről nemzedékre művelték a faragást. Ő maga elsajátítván a tehnikát, a bécsi művészeti akadémiában fejezte be tanulmányait és 1872-ben Izsó Miklós-hoz került. Itt fordult feléje Steindl Imre figyelme, aki először a máriafalvai templom díszítő-szobrászati műveinek, majd a kassai dóm déli kapuzata hiányzó szobrainak elkészítését bízta rá. Csakhamar ezután a kulturminisztérium a kassai dóm egyházi bútorainak és bártfai templom egész belső felszerelésének munkálataival bízta meg. Ezen, egész életre szóló megbízások fejében telepedett le Hölzel Bártfán s vállalkozott a műhelyében jelentkező tanulók kiképzésére. 50-nél több tanítványt tanított ki a faragásra, a kiknek nagyrésze azonban külföldön tudott csak érvényesülni. Bővebb ismertetése a bártfai szobrásziskolának és Hölzel működésének, megjelent Divald Kornél tollából a Magyar Iparművészet 1897/98-ik évfolyamában 201 és azt követő lapokon.

ARAGÓ-FIRTINGER KÁROLY †. A derék nyomdász-szakíró meghalt. Példája volt a maga erején nőtt tudósnak. Írásaiban sokszor kereste a kapcsolatot a nyomdászat és az iparművészet között.

Bécsben született 1847-ben, iskoláit Pesten végezte s ugyanitt 1860-ban nyomdászati pályára lépett. 1870-ben Aradon Barabás Péterrel megalapította a munkás-egyesületet, ezért és más munkásmozgalomban való részvételéért hűtlenségi pört emeltek ellene, a mely-

ből azonban szerencsésen kiszabadult. 1872-től 1881-ig szerkesztője volt a Typographiának. 1884-ben írta „Adatok a budapesti nyomdász-testület társas-életéből, az ipartörvény módosítása alkalmából.“ 1886-ban Ács Mihály társaságában „Esquisse sommaire de l'état actuel et passé de l'imprimerie en Hongrie“ című munkát. 1896-ban megjelent tőle: „Magyarország nyomdász-történeti térképe.“ Sokat dolgozott a nyomdász-szaklapokba. A Grafikai Szemlében látott napvilágot hosszabb tanulmánya: „Hazánk könyvnyomtatói Hunyadi Mátyás korától 1848—49-ig.“ S ennek mintegy folytatása főműve, az a vaskos kötet, melynek címe: „Ötven esztendő a magyarországi könyvnyomtatás múltjából.“

KÜLFÖLD.

NŐI KIÁLLÍTÁS BERLINBEN. A berlini Frauengenossenschaft f. é. május és június havában rendezett a berlini Filharmonia termeiben. Ez az egyesület a nők érdekében alakult, mintegy tanácsadójául és gyámoltójául azoknak, akik künn állanak az életben és becsvágyukért vagy a megélhetésért küzdenek. Ez a kiállítás első lépése volt a nagy nyilvánosság elé s rendezői, valamint résztvevői a nők köréből kerültek ki.

E kiállításon szinte önálló egészet alkotott az iparművészeti rész. Itt a nők tehetsége nem a nagyszabású dolgok tervezése terén tűnt ki, hanem a részletek, az apró díszek dolgában. S ezzel egy újabb adatot fűztek ahhoz a régi igazsághoz, hogy az asszony legigazabban itt érvényesítheti hajlandóságát az iparművészet iránt. Érzelmvilágának minden szála hozzá van forrva az otthonhoz, mely életének intim keretét adja s így ő leghivatottabb művelője az otthon művészetének.

A német asszonyoknak ebben a hivatásukban nagy segítségükre vannak a kitünően szervezett nőipariskolák s főleg a könnyű szerrel megszerezhető női, iparművészeti lapok. Oly magas művészi fokon állnak ezek, s oly könnyűvé teszik a bemutatott minták követését, hogy egyszerűsággal leghivatottabb tényezői a

nők művészi nevelésének s a házi műipar fejlődésének. És van még egy nagybecsű jellegük: föltétlenül hódolnak a jellegzetes sovénység elvének.

A Frauengenossenschaft kiállításának ez volt egyik főerőssége. Nem csupán a nyomtatványok csoportja volt dús és tartalmas, de a lapokban közölt, művészi mintákat megvalósítva is bemutatták. Azaz, összegyűjtötték az előfizetők által ecsettel, tüvel vagy más eszközzel elkészített kézimunkákat és — a minták szépségének tanujeleként — a kiállításon bemutatták.

Ezek között első sorban áll a *Sievers Klára* által szerkesztett „*Kunstgewerbe fürs Haus*“. Alig négy esztendő főnállása alatt már is olyan nagy elterjedésnek és elismerésnek örvend, hogy esete párját ritkítja a női szak- és egyéb lapokkal szinte elárasztott Németországban. Célja a dillettantizmusnak művészi irányba terelése s a ház művészetének emelése. S amellett módot nyújt arra, hogy a laikusok is — csekély anyagi áldozatok árán — oly díszeket teremthetnek otthonuk számára, amelyek az anyag és cél teljes összhangjának szemeltartásával, a kényesebb ízlést is kielégíthetik.

Munkatársai között elsőrangú művészeket látunk, akik a mintákat szolgáltatják. Ezeket a szerkesztőség eredeti nagyságban sokszorosíttatja és csekély költsézési díj fejében előfizetőinek rendelkezésére állítja. Azonfelül minden mintához alapos magyarázatot is közölnek, de ha az előfizető ezt nem érti meg, külön levélben ad neki a szerkesztőség részletes, beható útbaigazítást. Különös súlyt fektetnek arra, hogy olyan egyéneknek adják meg az iparművészet terén való haladás lehetőségét, akiknek különben erre alkalmuk nincs.

Hogy milyen eredménnyel jár a lapszerkesztésnek ez az oktatási módszere, azt a legfényesebben a berlini Frauengenossenschaft „*Sievers-csoportja*“ bizonyította. A női tervezők és készítők itt hívek maradtak a poezishoz, míg a férfiművészek terveit valami határozott, erős realitás és ötletes eredetiség jellemzi.

Az előbbi irányt képviselte *Ilse Schütze* hálószoza-fala, mely a merengő leányálmot symbolizálta. *Maltzahn* báróné a négylevelű lóherét — a babonás asszonyok szerencse-jelképét vetette párnája selymére, míg *Lasch E.* a Vilma hollandus királyné nászajándékára narancsvirág- és gyümölcs-motivumokat rajzolt.